

znanja niti vrijednosti nužnih za obrazovanje učitelja. Potrebno je stoga razviti kvalitetne komunikacijske sustave te poboljšati interakciju i umrežavanje. Mentori imaju osjećaj nedostatka vrijednosti, moći i položaja osobito u usporedbi sa svojim kolegama. Profesionalni razvoj također se provodi tek fragmentarno, jednom godišnje na konferenciji, bez fokusa na kolektivno i održivo profesionalno učenje temeljeno na njihovim potrebama. Dakle, nužno je definirati tko su mentori te što im je potrebno da bi mogli obrazovati novu generaciju učitelja – zaključila je Hannele Niemi.

Komunikacijske kompetencije učitelja

Dragana Bjekić, profesorica na Tehničkom fakultetu Univerziteta u Kragujevcu, govorila je o temi *Između obrazovanja učitelja i obrazovne inkluzije* te naglasila da suvremeni sustavi diljem svijeta, i u političkom i u društvenom kontekstu, podržavaju inkluzivno obrazovanje. Ovaj novi pristup definitivno mijenja proces obrazovanja učitelja kao i pogled na obrazovanje u cjelini. Danas obrazovanje učitelja za inkluzivno poučavanje mora biti kontinuirani proces i sastavni dio profesionalnog razvoja u sve tri njegove faze – početno obrazovanje, rana podrška u karijeri i stručno osposobljavanje. Autorica u ovom radu analizira učinkovitost te rezultate promjena u obrazovnom sustavu, s naglaskom na adekvatnu i kontinuiranu pripremu nastavnika za inkluzije te usporedbu statusa kontinuiranog obrazovanja nastavnika za inkluzivno poučavanje u dvije balkanske zemlje – jednoj unutar granica Europske unije te drugoj izvan nje. Analizirani su programi za početno obrazovanje nastavnika, ranu podršku u karijeri i stručno osposobljavanje prema tri kriterija: koliko pridonose razvoju kompetencija za inkluzivno obrazovanje, koliko su integrirani u obvezno obrazovanje nastavnika te kako su i koliko međusobno povezani. Postoje sličnosti u obrazovanju nastavnika za inkluzivno obrazovanje u te dvije zemlje – inkluzivno obrazovanje u obje je zemlje dio sveučilišnog obrazovanja; rana podrška u karijeri omogućuje osnaživanje općih kompetencija nastavnika, a ne kompetencija za inkluzivno obrazovanje u obje zemlje; stručno osposobljavanje za inkluzivno obrazovanje nije obvezno niti u jednoj zemlji. Pozitivna je praksa u oba obrazovna sustava naglašena, analizirana u regionalnom kontekstu te služi za razvoj integriranog modela cjeloživotnog učenja nastavnika za inkluziju.

Mojca Peček s Pedagoškog fakulteta Sveučilišta u Ljubljani govorila je o odnosu između redovitog obrazovanja učitelja i njihove uske specijalizacije. Struktura se učenika u školama danas mijenja, i to zbog migracija te porasta svijesti o tome da bi

svim učenicima, uključujući i djecu s posebnim potrebama, trebalo biti omogućeno najbolje moguće obrazovanje u redovitoj nastavi. Te promjene, među ostalim, utječu na redovito obrazovanje učitelja, što sve češće uključuje upute o tome kako poučavati u raznovrsnim razredima, kao i na specijalističko obrazovanje učitelja, koje sve više prilagođava na posebne potrebe djece. Kao rezultat toga, nastavnici su više ne osposobljavaju za poučavanje djece s posebnim potrebama u cjelini, već se mogu specijalizirati za poučavanje manjih skupina djece s posebnim potrebama ili pak za manje etničke skupine, kao što su romska djeca. Međutim, iako su takvi specijalizirani učiteljski profili nesumnjivo potrebni, oni stvaraju razlike u statusu različitih profila i raznih metoda poučavanja. Posljedica je takve fragmentacije često poučavanje koje je u sukobu s idejom inkluzije, na koju su se škole i učitelji obvezali ne samo zbog raznih dokumenata na nacionalnoj i međunarodnoj razini, već i iz etičkih razloga, prije svega zbog prava djece na kvalitetno obrazovanje u redovitim školama. U svom radu autorica je nastojala ukazati na posljedice koje ovakva fragmentacija ima na rad učitelja u nastavi te iznijeti nekoliko prijedloga za ublažavanje posljedica fragmentacije u obrazovanju nastavnika.

Lidija Zlatić, profesorica na Učiteljskom fakultetu Užice Sveučilišta u Kragujevcu, u svom je priopćenju predstavila rezultate istraživanja o dugotrajnom učenju te praćenju pristupa i programima za razvoj komunikacijskih kompetencija učitelja, a prikazane su i važne komunikacijske vještine koje bi nastavnici trebali

razviti u svom inicijalnom obrazovanju. Također, objašnjeno je kako se te vještine implementiraju i razvijaju tijekom razdoblja rane podrške u karijeri. Cilj je istraživanja bio analizirati raspodjelu komunikoloških kolegija te komunikoloških sadržaja u drugim kolegijima unutar sveučilišnih nastavnih planova i programa za obrazovanje učitelja u Srbiji. Istraživačke varijable obuhvaćaju komunikološki obrazovni sadržaj u raznim kolegijima/programima, vrstama obrazovanja učitelja (početno i stručno).

Analizirajući broj, strukturu i raspodjelu programa za poboljšanje učiteljskih komunikacijskih kompetencija u inicijalnom sveučilišnom obrazovanju u Srbiji u posljednjem desetljeću može se zaključiti da je broj komunikacijskih kolegija uvelike povećan. Važan je segment i povećan broj kolegija u području stručnog obrazovanja usmjerenih prema specijaliziranim komunikacijskim kompetencijama učitelja za vrijeme profesionalnog razvoja. U radu su istaknuti praktični problemi pri realizaciji stručnog obrazovanja i pedagoške implikacije koje zahtijevaju jače veze između inicijalnog obrazovanja, razdoblja indukcije i kontinuiranog profesionalnog razvoja u odnosu na razvoj komunikacijskih kompetencija. Također je naglašeno da, osim psihologije i komunikacijskih vještina, razvoj sposobnosti komunikativnog jezika i integracija komunikacijskih vještina, osobito kod stranog jezika za profesionalne potrebe budućih nastavnika na sveučilišnoj razini, može poboljšati komunikacijske kompetencije učitelja.

Prema profesionalnoj etici učitelja

Kathleen Beaudoin sa Sveučilišta u Washingtonu govoreći o temi pod naslovom *Jesu li nastavnici odgovarajuće pripremljeni da bi se nosili s teškim situacijama i ponašanjem u hrvatskim učionicama?* predstavila je rezultate studije u kojoj je ispitano 706 nastavnika iz osnovnih škola diljem Republike Hrvatske, i to o njihovu prethodnom inicijalnom i stručnom obrazovanju o upravljanju razredom, strategijama koje se koriste pri rješavanju teških situacija u učionici te o razini dodatne podrške u tim teškim situacijama. Sve u svemu, učitelji su prijavili nisku razinu pripreme za upravljanje razredom. Dok ih je 50 posto izvijestilo da je sudjelovalo u nekom obliku stručnog usavršavanja, samo je 25 posto njih izjavilo da su se dodatno educirali o upravljanju razredom. Učitelji su odgovorili da su konfliktne situacije u učionici češće rješavali uporabom strategija za podršku pozitivnog ponašanja nego za smanjenje negativnog ponašanja. Izvijestili su nadalje da su češći sudionici takvih situacija dječaci nego djevojke te da su konfliktne situacije s dječacima češće nego kod djevojaka rješavali strategijama za smanjenje negativnog ponašanja.

Nastavnici su također iskazali veću potrebu za podrškom pri bavljenju problemima koji uključuju hiperaktivnost i neposluš nego agresiju i delinkvenciju. Češći su sudionici takvih situacija dječaci

nego djevojke, sa znatno većom potrebom za rješavanje problema hiperaktivnosti kod dječaka. Zanimljivo, prethodno osposobljavanje za upravljanje razredom nije uključivalo strategije za rješavanje konfliktnih situacija niti potrebnu razinu podrške. Ovi rezultati stoga pokazuju da trenutna razina inicijalnog i stručnog obrazovanja ne zadovoljava potrebe za odgovarajuću pripremu nastavnika za rješavanje teških situacija u hrvatskim učionicama.

Danijela Blanuša Trošelj s Učiteljskog fakulteta Sveučilišta u Rijeci govorila je o obrazovanju odgojitelja na njihovu putu prema profesionalnoj etici. Profesionalna etika, kao jedan od uvjeta za postojanje nastavničke struke, područje je u kojem se nastavnici ne osjećaju dovoljno samopouzdana. No, u isto vrijeme, potrebno je razviti status nastavničke struke u društvu, a to ne može biti učinjeno bez jačanja profesionalne etike. To je način da se zaštite svi dionici odgojno-obrazovnog procesa, ali samo kada je to vidljivo i njima razumljivo. Formalno obrazovanje o profesionalnoj etici ne postoji, ali se njegovi fragmenti mogu tumačiti kroz ishode učenja i stručne tečajeva na učiteljskim fakultetima u Hrvatskoj. No, pitanje je je li to dovoljno ili je potrebna promjena kako bi se podigla kvaliteta učiteljskih studija. U ovom priopćenju studenti Ranog i predškolskog odgoja i obrazovanja na Učiteljskom fakultetu u Rijeci, koji u većini slučajeva već imaju praktična iskustva, dali su svoje mišljenje o neposrednom profesionalnom okruženju te najčešćim etičkim dvojama i problemima u vrtiću te istaknuli ideje o profesionalnoj etici nastavnika, o potrebi za jasnijim znanjima o profesionalnoj etici te konkretne postupke u etički upitnim situacijama koje se događaju u svakodnevnom radu.

Jasna Arrigoni s Učiteljskog fakulteta Sveučilišta u Rijeci ponudila je u svom izlaganju pregled obrazovanja učitelja u radu s darovitim učenicima u Hrvatskoj i svijetu. U svjetlu brzih promjena i opće globalizacije društva, niti škola niti učitelj ne mogu ostati isti – promjena je nužna. Europeizacija i postavljanje zajedničkih društvenih i ljudskih vrijednosti izazivaju val promjena, kako u obrazovanju tako i u organizaciji sustava obrazovanja učitelja te u njihovu budućem profesionalnom razvoju. Suvremena škola postavlja sve veće zahtjeve pred nastavnike pa su njihove kompetencije postale sve složenije. Obrazovni sustavi u svijetu koji priznaju važnost osiguravanja društvene, a posebno obrazovne podrške za darovite i talentirane pojedince razvili su niz formalnih i neformalnih oblika višeg obrazovanja nastavnika. Ovaj je rad usmjeren na preispitivanje modela obrazovanja nastavnika za rad s darovitim i talentiranim pojedincima u svijetu (Austrija, SAD, Australija, Izrael i druge zemlje) te u Hrvatskoj, s ciljem poboljšanja postojećeg sustava obrazovanja nastavnika u Hrvatskoj. To potiče otvaranje čestih, ali nikad riješenih pitanja o društvenom i političkom stavu hrvatskog društva prema obrazovanju najспособnijih članova društva.

